

เที่ยวกรรมฐานในกายนคร

หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน

เทศน์อบรมฆราวาส ณ วัดป่าบ้านตาด

(๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙)

ในหลักธรรมท่านว่า “ความยินดีในธรรม ขณะซึ่งความยินดี
ทั้งปวง รสแห่งธรรมขณะซึ่งรสทั้งปวง” คำนี้ออกมาจากท่านผู้
เคยได้ยินดีมาแล้ว เคยได้ลิ้มรสพระสัทธรรมมาแล้ว คือ
พระพุทธเจ้าของเรา เพราะฉะนั้นผู้ที่สนใจฟังตามที่ท่านสั่งสอน
ไม่ว่าจะเป็นธรรมบทใด ย่อมซาบซึ่งถึงใจทุกบททุกบาทไป
นอกจากจะฟังสักแต่ว่าเป็นกิริยา โดยจิตไม่ได้จดจ่อ และเพลिन
ไปกับสิ่งต่างๆ ตามวิสัยของจิตที่เคยเป็นมาดั้งเดิมเท่านั้นโดย
หาสารคุณอะไรไม่ได้

ศาสนธรรมก็ไม่มีความหมายในจิตประเภทนั้น จนกว่าจิต
ประเภทนั้นจะหันเข้าสู่หลักธรรม เกิดความสนใจขึ้นภายใน
ตัวเอง แล้วประพฤติปฏิบัติธรรม รสแห่งธรรมที่กล่าวนั้นจึงจะ
ซาบซึ่ง และเป็นเครื่องสนับสนุนจิตใจ และเกิดความเชื่อไปโดย

ลำดับ เพราะมี “ฐานแห่งธรรม” สืบเนื่องเป็นเครื่องรองรับกัน
โดยลำดับอยู่แล้วภายในใจ

เฉพาะอย่างยิ่งการฟังธรรมในภาคปฏิบัติ ถ้าจิตไม่มีพื้นเพ
ทางด้านจิตตภาวนาอยู่บ้างเลย และไม่เคยสนใจกับอรรถกับ
ธรรม ไม่เคยสนใจประพจน์ปฏิบัติธรรม ไม่ปรากฏธรรมแม้บท
ใดเป็นที่สะดุดใจบ้างเลย เวลาฟังเทศน์ทางด้านปฏิบัติ ที่ท่าน
แสดงเรื่องวิถีจิต การดำเนินของจิต การแก้ไขจิต ระหว่างจิตกับ
กิเลส หรือระหว่างจิตกับมรรค คือ สติปัญญาหรือความเพียร
ดังนี้ ผู้ฟังจะไม่เข้าใจ เมื่อไม่เข้าใจก็เกิดความท้อใจ จิตใจจึง
เบนความสนใจไปทางอื่นเสีย บางที่ถึงวงแหวนนอน อยาก
หลับอยากนอนอะไรไปเสีย การเทศน์ก็รู้สึกว่าเป็นเวลานาน
เพราะเป็นการกดถ่วงกิเลส ไม่ให้ออกมาพลุกล่านตามความ
สะดวกสบาย ฉะนั้นในขณะที่ฟังธรรม จำต้องระมัดระวังจิตใจ
ความระมัดระวังจิตใจนี้ เป็นเหมือนกับถูกกักถูกขังไว้ในขอบเขต
อันเป็นที่ทรมานโดยเฉพาะใจ เลยเกิดความรำคาญขึ้นมา และ

เกิดความอึดหนาระอาใจไม่อยากฟัง นอกจากหาเรื่องกวนใจมา
ยุ่งตัวเองเปล่าๆ โดยไม่เกิดประโยชน์อะไรในการฟังธรรม

ต่อเมื่อได้ฟังไปเรื่อย ๆ ด้วยความสนใจ แม้ขณะฟังก็ยังมี
ภาคปฏิบัติไปด้วย จิตมีความจดจ่อต่อเนื่องกันไปกับกระแสแห่ง
ธรรมที่ท่านแสดงไป จิตเกิดมีความสงบขึ้นมาเพราะความรู้ที่
สัมผัสกับธรรมนั้น สืบเนื่องกันไปโดยลำดับ ไม่ขาดวรรคขาด
ตอน ใจไม่มีโอกาสเล็ดลอดออกไปสู่อารมณ์ต่างๆ ที่เป็นข้าศึก
ในขณะที่ฟัง เลยทำจิตสงบตัวลงได้

การที่จิตสงบตัวลงได้บ้าง นั้นแหละเป็นการเริ่มสร้างฐาน
หรือขัดเกลาภาชนะคือ ใจ ให้สะอาดขึ้นโดยลำดับ สมควรแก่
การรับ “ธรรม” จิตใจจะเริ่มสงบเยือกเย็นขึ้นมา และเห็นคุณค่า
แห่งการฟังธรรม ดังที่ท่านแสดงไว้ว่า

“การฟังธรรม มีอานิสงส์ ๕ ประการ ซึ่งข้อที่ ๕ เป็นข้อ
สำคัญ คือ จิตผู้ฟังยอมสงบผ่องใส นี่สำคัญมาก แต่ก็ต้องเป็น
แนวทางสืบต่อกันไปแต่เบื้องต้นที่ว่า “ผู้ฟังธรรมยอมจะได้อินได้
ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยได้อินได้ฟัง” ซึ่งเป็นบาทฐานไปตั้งแต่นี้ คือไม่

เคยได้ฟังทางภาคปฏิบัติ หรือทางใดก็ตาม เมื่อได้ฟังขณะที่ท่าน
เทศน์นั้น ก็เกิดความเข้าใจขึ้นมา ในสิ่งที่เราไม่เคยได้ยินได้ฟัง
มาเลยเราก็ได้ฟัง ไม่เคยเข้าใจอย่างนั้นเราก็ได้เข้าใจขึ้นมา สิ่ง
ที่ได้เคยได้ยินได้ฟังมาแล้ว แต่ยังไม่เข้าใจแจ่มแจ้งก็เข้าใจแจ่ม
แจ้งเข้าไปโดยลำดับ และทำความเข้าใจความเห็นให้ถูกต้องไปตาม
แนวทางได้ สุดท้ายก็ไปถึงขั้นที่ว่า “จิตผู้ฟังย่อมผ่องใส และสงบ
เย็น” เมื่อปรากฏผลขึ้นมาเช่นนี้แล้ว ความยินดีในธรรมก็เริ่ม
ปรากฏขึ้นมาเอง รสของธรรมก็เริ่มปรากฏขึ้นมาในขณะที่ฟัง และ
ขณะจิตสงบตัวฟัง แม้จะยังไม่ชนะรสอื่นใดก็ตาม แต่ก็เป็นที่
ดีมีค่า ทำให้สะดุดจิตสะดุดใจ เป็นความจำไว้ได้นานๆ ไม่ลบ
เลือนไปอย่างง่ายดายภายในใจของผู้นั้น

ฉะนั้น นักปฏิบัติธรรมทั้งหลายจึงถือการฟังธรรมเป็นสำคัญ
จะเรียกว่า “ติดครุติดอาจารย์” ก็ได้ไม่คัดค้าน พระปฏิบัติ
ทั้งหลายชอบได้ยินได้ฟังเสมอ จากครูจากอาจารย์ อาจารย์องค์
ใดเป็นที่เคารพนับถือเลื่อมใสในด้านปฏิบัติ ทั้งในด้านจิตใจ
อาจารย์องค์นั้นไปอยู่ในสถานที่ใด ลูกศิษย์ลูกหาจะทยอยไปหา

เรื่อยๆ จนแทบไม่มีที่พักรออาศัยเพียงพอกัน ยกตัวอย่างเช่น ท่าน
อาจารย์มั่น เป็นต้น

ท่านไปอยู่ในสถานที่ใด ลูกศิษย์ลูกหาอยู่ใกล้อยู่ไกล ททยอย
ไปหาท่านเสมอมิได้ขาด แม้จะอยู่กับท่านโดยเฉพาะในที่แห่ง
เดียวกันไม่ได้ เพราะสถานที่ไม่เพียงพอกับการอยู่ก็ตาม ก็
จะต้องไปหาพักอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ๒-๓-๔ กิโลเมตร หรือ ๗-๘
กิโล ท่านก็ยอมไปอยู่ ทั้งนี้เพื่อมาฟังโอวาทท่านได้สะดวก ในวัน
ทำอุโบสถ และวันประชุมธรรม

ในวันอุโบสถ ฟังปาฏิโมกข์ และฟังโอวาทท่านหลังปาฏิ
โมกข์แล้ว เวลาสงฆ์อรุณธรรมก็มาแล้วถวายให้ท่านแก้ปัญหา
ให้ พระ เณร จึงมีมากจนเต็มไปหมดในตำบลนั้นๆ ในขณะที่
ท่านพักอยู่ มีแต่พระกรรมฐาน ถึงวันอุโบสถฉันจังหันแล้วต่าง
องค์ต่างมา พอบ่ายโมงท่านก็เริ่มลงอุโบสถ พออุโบสถแล้วท่าน
จะให้โอวาท ส่วนมากท่านให้โอวาทหลังจากอุโบสถแล้ว นี่เป็น
ภาคปฏิบัติอันสำคัญกับผู้ที่อยู่กับท่าน ในพรรษาก็ปฏิบัติเช่นนี้
เจ็ดวันประชุมต่อครั้ง นอกพรรษาก็ไม่ใคร่แน่นอนอนันต์ แต่ในพวก

เราที่อยู่กับท่าน ส่วนมากท่านทำอย่างนั้น พระกรรมฐานจึงติด
ครูติดอาจารย์ ด้วยเหตุนี้เองขณะที่ฟังท่านให้โอวาทเป็นสำคัญ
มาก ได้สติ ได้ปัญญา ทางด้านจิตใจขึ้นมาเป็นระยะๆ ไม่เคย
พลาด!

ในการฟังครั้งหนึ่งๆ องค์ท่านเองก็เป็นเหมือน “แม่เหล็ก”
เป็นเครื่องดึงดูดจิตใจของพระเณรให้เกิดความสนใจ ทุกสิ่งทุก
อย่างอันเป็นอรรถเป็นธรรมแล้ว จะมีท่านเป็นแรงดึงดูดอัน
สำคัญ เป็นเครื่องดูดดื่มให้มีความเพลิดเพลิน รื่นเริง ในธรรม
ได้พบได้เห็นท่านชั่วระยะหนึ่ง ระยะหนึ่ง ก็เป็นเครื่องดึงดูด
จิตใจให้เกิดความปีติยินดี แถมยังได้ยินได้ฟังท่านพูดเรื่อย ๆ จะ
เป็นการเทศน์ทั่ว ๆ ไปในเวลาอบรมก็ตาม พูดธรรมดาก็ตาม
พูดที่เล่นที่จริงก็ตาม เพราะท่านเป็น “ธรรม” หมดทั้งองค์แล้ว
การแสดงออกในแง่ต่างๆ ย่อมมีธรรม มีเหตุมีผลที่จะยึดเป็นคติ
แทรกออกมาเรื่อยๆ ให้ผู้ฟังที่มีความสนใจได้ยึดเป็นคติตลอดไป
ทุกๆ ครั้งที่ได้ยินได้ฟังจากท่าน เพราะฉะนั้นการอยู่กับครูกับ

อาจารย์ของพระกรรมฐาน จึงเป็นความสนุกรื่นเริงในธรรมมาก
ท่านไปด้วยอัธยาศัยของท่านเอง

เวลาห่างครูห่างอาจารย์ออกไป จิตใจที่ยังไม่สามารถรักษา
ตนได้ ก็ย่อมมีความว่าเหว่ หรือเกิดข้อขัดข้องอะไรขึ้นมาก็ไม่
สามารถแก้ไขได้ จะต้องคิดถึงครู คิดถึงอาจารย์ ถ้าหากไม่
สามารถจะคิดค้นแก้ไขได้โดยลำพังตนเอง ก็ต้องรีบมาหาท่าน
ให้ชี้แจงแนะนำ ซึ่งตัดลัดเวลาที่ยึดเยื้อเพราะการแก้ไขด้วย
ตนเองนั้น ออกไปได้มากมาย เพราะท่านรู้แล้วเห็นแล้วทุกสิ่งทุก
อย่าง เวลาเราเกิดข้อข้องใจอะไรมาหาท่าน เพียงแต่เล่าถวาย
ท่านจบประโยคลงเท่านั้น ท่านจะแก้ไขในทันทีแล้วเข้าใจใน
ขณะนั้น

นี่แหละการอยู่กับครูกับอาจารย์ที่ท่านรู้จริงเห็นจริงแล้วไม่
เนิ่นช้า ไม่เสียเวลาในปัญหาแต่ละข้อ ละข้อ ทั้งเป็นประโยชน์
แก่ผู้มาศึกษามากมายไม่ผิดหวัง ความที่ท่านผู้รู้จริงเห็นจริง
แสดงให้ฟังผิดกันมากอย่างนี้

เมื่อตะกี้นี้ได้ยกเรื่องความยินดีในธรรมขึ้นแสดงในเบื้องต้น ก็เหมือนกับที่กล่าวมานี้แหละ ความยินดีในธรรมยินดีไปเรื่อยๆ ด้วยอำนาจแห่งการได้ยินได้ฟังเสมอ และการประพฤติปฏิบัติ ตนอยู่โดยสม่ำเสมอเช่นเดียวกัน ผล คือ รสชาติที่ปรากฏจากการปฏิบัติ จะเพิ่มปริมาณขึ้นเรื่อยๆ มีความแน่นหนามั่นคงขึ้น ภายในจิตใจเรื่อย ๆ

เฉพะอย่างยิ่ง คือ สมาธิ มีความสงบ ร่มเย็น เป็นสุข สะดวกสบาย ไม่คิดสายแสบไปกับเรื่องอะไรภายนอก ประหนึ่งโลกธาตุนี้ไม่มี เพราะไม่มีความรู้สึกไปเกี่ยวข้อง มีแต่อรรถแต่ธรรมที่จะพึงพิจารณา และปฏิบัติให้มีความเข้มแข็ง เหนียวแน่นขึ้นไปโดยลำดับเท่านั้น

ถ้าเป็นขั้นปัญญา จะพิจารณาไปกว้างแคบเพียงไร ใน บรรดาสภาพธรรมที่มีอยู่ในโลกนี้ ก็เพื่ออรรถเพื่อธรรม เพื่อถอด ถอนตนโดยถ่ายเดียวเท่านั้น จึงเป็นความเพลิดเพลิดไปทั้งวัน ทั้งคืน จิตใจของเราเมื่อมุ่งต่ออรรถต่อธรรมอย่างแรงกล้า เพียงไร ย่อมมีความเข้มแข็งอาจหาญเพียงนั้น ไม่มีเยื่อใยใน

ชีวิตจิตใจ ตลอดถึงความ เป็นอยู่ ฟูวาย อะไรทั้งสิ้น ไม่มีความ
กังวล ฟูวาย กับอะไรภายนอก มีแต่ เข้มทิศทางเดิน แห่งธรรม
เท่านั้น เป็นเครื่อง พยุ่ง ให้จิตใจ เป็นไป โดยลำดับ นั่งอยู่ ก็เพล
นนอนอยู่ ก็เพลน เพลน ด้วยความ พากเพียร ในการ ประพฤติปฏิบัติ
ธรรม ถ้า เป็นสมาธิ ก็เพลน ในความ สงบ เย็นใจ ถ้า เป็นภาค
ปัญญา ก็เพลน ในการ คิดค้น อรรถธรรม ในแง่ ต่างๆ เพื่อ การ ถอด
ถอน กิเลส เป็นลำดับ ในขณะ ที่ พิจารณา

ความ ผาสุก เย็นใจ จึง มี ได้ ทุก ระยะเวลา ของ การ ประกอบ ความ
เพียร อยู่ใน ที่ สงบ เย็น เท่าไร ความ รู้ นี้ ยิ่ง เด่น ดวง แม้ ความ รู้
ทาง ด้าน สมาธิ ก็ เด่น ใน ความ รู้ สึก ตัวเอง และ เด่น ด้วย ความ สงบ
ทาง ด้าน ปัญญา ก็ เด่น ทาง ความ เฉลียวฉลาด ความ แยก คาย
ของ จิต คิด ค้น ไม่มี เวลา หยุด นอกจาก พัก สงบ ใน สมาธิ เท่านั้น
เหมือน กับ น้ำ ชับ น้ำ ซึม ไหล ริน อยู่ ทั้ง หน้า แล้ง หน้า ฝน

ตาม สภาว ธรรม แ่ง ต่างๆ ที่ จะ มา สัมผัส สัมพันธ์ หรือ สิ่ง
เหล่านั้น ไม่ มา สัมผัส สัมพันธ์ จิต ใจ ที่ มี นิ สัย ไป ทาง ด้าน ปัญญา
อยู่ แล้ว ย่อม พิจารณา สอด แทรก ไป ทุก แ่ง ทุก มุม และ เกิด ความ

เข้าอกเข้าใจไปโดยลำดับ ดังที่ท่านว่า “**กายคตาสติ**” อย่างนี้
พูดอย่างหนึ่งก็รู้สึกเฉินๆ เพราะจิตมันเฉิน จิตไม่มีหลัก จิตไม่มี
สติ ไม่มีปัญญา ไม่มีหลักเกณฑ์ คือธรรมเป็นหลักเกณฑ์ของจิต
พูดอะไรก็ไม่ค่อยถึงใจ เพราะใจอยู่ลึกใต้ท้องกิเลสโน่น แต่พอ
จิตมีหลักมีเกณฑ์ มีเหตุมีผลขึ้นภายในตัวแล้ว เอ้า เฉพาะอย่าง
ยิ่งเราอยู่ในที่สงบๆ กำหนดพิจารณาดูร่างกายขณะที่นั่งภาวนา
นะ มันทะลุปรุโปร่งโล่งไปหมดทั้งร่างกาย เป็นอย่างนั้นจริงๆ ใน
ความรู้สึกของผู้ปฏิบัติธรรมขั้นนี้ มันซาบซึ้งดีมดามาก จะ
พิจารณาดูผิวหนังข้างนอก พิจารณาให้เห็นเป็น “**อสุภะ อสุ
ภัง**” ก็ดี มันก็เห็นอย่างชัด ๆ เพราะธรรมชาติอันนี้เป็นอยู่แล้ว
เป็นแต่จิตของเราไม่เดินตามความจริงนั้นเท่านั้น เป็นเหตุให้
ขัดแย้งกันอยู่เสมอ

เมื่อจิตใจมีความสงบ และพิจารณาด้วยปัญญาได้แล้ว เอ้า
เราเดินกัมมัฏฐาน คือพาจิตเดินกัมมัฏฐาน ท่องเที่ยวในสกล
กาย คือ ชั้นนี้ เดินขึ้นเบื้องบนถึงศีรษะ เดินลงเบื้องล่าง
เบื้องต่ำถึงพื้นเท้า เดินออกมาข้างนอก ถึงผิวหนัง เดินเข้าไปข้าง

ในหนัง ในเนื้อ ในเอ็น ในกระดูก ทุกชิ้นทุกอัน มีความสืบทอด
เกี่ยวเนื่องกันอย่างไรบ้างตามธรรมชาติของมัน

จิตค่อยไต่ร่องไปตามนั้นโดยลำดับๆ จิตก็เพลिनไปด้วย
การพิจารณานั้น สุดท้ายทั้งๆ ที่เราพิจารณาร่างกายอยู่นั้นแล
แต่ในความรู้สึกนั้นปรากฏเหมือนไม่มีกายเลย จิตมันเบาหวิวไป
หมด กายเนื้อนี้หายไป แต่ภาพที่พิจารณานั้น ก็พิจารณาไปโดย
ลำดับเช่นเดียวกัน ทั้งๆ ที่อาศัยภาพแห่งร่างกายที่มีอยู่นี้แลเป็น
เครื่องพิจารณา แต่ส่วนที่ปรากฏร่างอันนี้ เหมือนเริ่มแรกนั้นไม่
ปรากฏ หายไปหมดนั้นอย่างหนึ่ง พิจารณาจนกระทั่งมีความ
ละเอียดลออ ในความรู้สึกของจิต จนกระทั่งร่างกายนี้ เราจะ
พิจารณาให้เป็นความแตก ความสลายลงไปก็เป็นไปโดยลำดับ
มีความรู้สึกอยู่กับ “ภาพ” ที่ปรากฏภายในจิตใจโดยทางปัญญา
ที่พิจารณาอยู่เท่านั้น และเห็นอย่างชัดเจนเพราะไม่มีอะไรเข้า
มาเกี่ยวข้องวุ่นวาย

จิตก็ไม่หิวโหยอยากวิ่งเต็นออกไปสู่ภายนอกเพลिनกับงาน
คือ การพิจารณานั้นเท่านั้น ความเข้าใจก็ชัดขึ้นมา ชัดขึ้นมา

ความเข้าใจชัดมากเพียงไร ยิ่งทำให้เกิดความสนใจยิ่งขึ้นเป็นลำดับ สุดท้ายก็มีแต่ภาพ หรือธรรมารมณ์อันนั้น กับใจ หรือปัญญาที่เท่านั้น ส่วนร่างกายอันแท้จริงนี้ก็เลหายไปในไม่ทราบหายไปในไหน มันไม่รู้สึกร่างกายมีเวลานั้น ทั้งๆ ที่พิจารณาร่างกายอยู่นั้นแล จนกระทั่งสภาพนี้สลายลงไป เห็นอย่างประจักษ์ภายในจิต สลายลงไปจนกระทั่งกลายเป็นสภาพเดิมของธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ สลายลงไปสู่ธาตุเดิมของเขา จิตหดตัวเข้ามาเหลือแต่ความรู้ล้วนๆ

ที่ว่า “เวทนา” ก็หายหมดในระยะนั้น สัญญา สังขาร วิญญาณ ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องเลย เพียงแต่ “รู้” อย่างเดียวเท่านั้น มันพอกับความเป็นอยู่ของจิตใจในขณะนั้นแล้ว เข้าสู่ความสงบแนวไปเลย เหลือแต่ความรู้ล้วนๆ อย่างเดียว ร่างกายที่เรานั่งอยู่นี้หายหมดอย่างนี้ก็มีในการพิจารณา แต่กรุณาอย่าคาด เป็นแต่เพียง “ฟัง” ให้เป็นความเพลิดเพลิดรื่นเริง ในขณะที่ฟัง อันจะเกิดผลประโยชน์ในการฟัง ด้วยความเห็นจริงของตัวเอง

เวลาเราพิจารณาตามจิตนิสัยของเราแล้ว จะเป็นอย่างไร
นั่นเป็นเรื่องของตัวเอง ที่จะปรากฏขึ้นมาตามจิตนิสัยของตัวเอง
เรื่องของคนอื่นถ้าจะให้เราเป็นอย่างนั้น คือ ให้ตัวของเราเป็น
อย่างนั้น รู้อย่างนั้น เห็นอย่างท่านนั้นไม่ได้ แล้วแต่จิตนิสัยของ
แต่ละคน ละคน ให้เป็นไปตามหลักธรรมชาติของตนเอง ที่ได้
พิจารณารู้เห็นอย่างใด นี่เป็นประการหนึ่ง ที่อธิบายมานี้

ประการที่สอง เวลาพิจารณา กาย เกี่ยวกับเรื่อง **อนิจจัง**
ทุกขัง อนัตตา นั้น เราจะว่า อนิจจัง หรือ ทุกขัง อนัตตา ก็ตาม
เมื่อปัญญาได้สัมผัสสัมพันธ์กับรูปขันธ์นี้โดยชัดเจนแล้ว มันหาก
รู้ได้ภายในตัวของมันเอง เพราะ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นสิ่งที่
จะพึงปล่อยวาง เป็นสิ่งที่พึงเบื่อหน่ายคลายความยินดีไปโดย
ลำดับๆ แล้วปล่อยวาง เมื่อจิตพิจารณาเข้าใจเต็มที่แล้ว ก็ปล่อย
วางเองโดยไม่ต้องบังคับ เพราะเป็นความจริงอันหนึ่งๆ เท่านั้น
ในกาย ในขันธ์ แต่ละส่วน แต่ละชั้น ที่พิจารณานี้ เวลาพิจารณา
ลงไปอย่างชัดเจนเช่นนั้นแล้ว จิตก็แยกตัวออกได้โดยอัตโนมัติ
เพราะความจริง ถึงความจริง คือ จิตเป็นจิต อากาโรเหล่านั่นแต่

ละอาการก็เป็นอาการของตัวโดยลำพังไม่ได้มาเกี่ยวข้องกับจิต
เลย แม้จิตก็ย้อนมาเห็นโทษของจิตเอง ที่ไปยึดไปถือไว้เห็นว่า “นี่
มันหลงจริง ๆ ความจริงมันเป็นอย่างนี้ อย่างนี้” นั่น! นี่เป็นวาระ
หนึ่ง เมื่อยังไม่ขาดจากกัน คือ จิตยังไม่มีกำลังพอตัว มันรู้เป็น
ระยะอย่างนี้ไปก่อน

การพิจารณาคราวหน้าก็รู้อย่างนี้ ซึมซาบ ซึมซาบเข้าไป
เรื่อย ๆ จนความรู้ขั้นนี้พอตัวก็ปล่อยวาง เหมือนจอกแหนที่มัน
หุ้มเข้ามา หุ้มเข้ามาปิดน้ำนั่นเอง เราเบิกเราแหวก จอกแหน ก็
หุ้มเข้ามาอีก แหวกมันออกไปอีก ปัญญาเวลาพิจารณาบุกเบิก
สิ่งเหล่านี้ หรือคลี่คลายสิ่งเหล่านี้มันก็เป็นอย่างนั้น พอถอย
ปัญญาออกมา ก็เล็ดส่วนละเอียดมันก็หุบเข้ามา แต่พิจารณา
หลายครั้งหลายหนเข้า เรื่องจอกเรื่องแหน คือ กิเลสชนิดต่างๆ ก็
เบาบางไป บางไป การพิจารณาในอาการเหล่านี้ ค่อยสะดวก
ขึ้น สะดวกขึ้น คล่องแคล่วขึ้นไปเรื่อยๆ และมีความละเอียดไป
เป็นลำดับๆ จนกระทั่งถึงความพอตัวแล้วก็ถอนตนออกโดย
อัตโนมัติ ดังที่อธิบายผ่านมาแล้วนั่นแล

จิต เมื่อมีกำลังสติปัญญาพอตัวแล้ว มันถอนได้อย่าง
เด็ดขาด รู้ประจักษ์ใจ โดยไม่ต้องไปถามใครอีกแล้ว ใจมีความ
เพียงพอในตัวเอง เห็นประจักษ์เป็น “**สนฺทิฏฐิโก**” อย่างเต็มภูมิ
ตามธรรมประกาศไว้ ไม่มีปัญหาใดๆ มาขัดแย้ง

ประการที่สาม เวลาพิจารณาร่างกาย บางที่จิตมีความ
สัมผัสกับเวทนาก็แยกไปพิจารณาเรื่อง “เวทนา” อีก แล้วแต่จริต
ของจิต เวลาจะแยกไปพิจารณาเวทนา ใจมันก็ส่งเข้ามาหา
กายอีกเช่นเดียวกัน เพราะกายกับเวทนาเกี่ยวโยงกัน ที่จำต้อง
พิจารณาประสานกันไปในขณะที่เดียวกัน ตามแต่ถนัดในโอกาส
ใด เวทนาใด และอาการของกายใด พิจารณาเวทนา คำว่า
“ทุกข์” ก็สักแต่ว่าทุกข์มันดู มันกำหนด มันชักซ้อม มันปล่อยวาง
อยู่ตรงนั้นแล้วก็ย้อนเข้ามาหากาย กายก็เป็นกาย เวทนาก็เป็น
เวทนา แล้วย้อนเข้ามาหาจิต จิตก็เป็นจิต พิจารณาทดสอบหา
ความจริง ทั้งกาย ทั้งเวทนา ทั้งจิต ซึ่งเป็นตัวการทั้งสามนั้นแล
จนเป็นที่เข้าใจเป็นขึ้นเป็นอัน ว่าต่างอันก็เป็นความจริงด้วยกัน

เมื่อ “จิต” ถอยออกมาจาก “กาย” และ “เวทนา” เสีย กาย กับ เวทนา ก็ไม่ปรากฏ ปรากฏแต่ความรู้สึก ล้วน ๆ เมื่อกระแสจิต “แย็บ” ออกไปรู้ เวทนาจึงปรากฏเป็นเวทนาขึ้นมา อาการนั้นๆ ก็ เป็นเครื่องส่อให้เห็นว่าอาการใดที่จะปรากฏ ก็เพราะความรู้สึกอัน นี้ไปให้ความหมายสิ่งนั้นว่าเป็นอย่างนั้น เป็นอย่างนี้

ถ้าจะคิดไปในทางผูกมัดว่า “ตนเอง” คือ ไปในทาง “สมุทัย” ก็ต้องอาศัยความหมายนี้พาไป พายึดพาถือ พาไปสำคัญมั่น หมายต่างๆ ถ้าเป็นไปในทางปัญญา ก็อาศัย “ปัญญา” ซึ่งเป็น กระแสของจิตนี้เอง ใช้พิจารณาไตร่ตรองจนเห็นชัดด้วยปัญญา แล้ว ถอนตัวเข้ามาอย่างมีเหตุมีผลเต็มตัว ไม่ใช่ถอยเข้ามาหา แบบชี้เกี้ยวอ่อนแอ หรือแบบยอมแพ้ว ชนิดหมอบราบคาบหน้า หาทองต่อสู้ไม่ได้

การพิจารณาเวทนา สัญญาแย็บออกมา สติก็รู้ ถ้าพิจารณา เวทนาอย่างละเอียดลออเข้าไปแล้ว เพียงสัญญามันแย็บออกไป ก็รู้ สังขารปรุงก็เหมือนกับหิ้งห้อยนั่นเอง แย็บๆ ถ้าสัญญาไม่ไป หมาย หรือรับช่วงต่อ สังขารก็เพียงปรุงแย็บๆ แล้วดับไป ดับไป

ไม่ว่าจะปรุงเรื่องใด เรื่องดี เรื่องชั่ว เรื่องหยาบ เรื่องละเอียด
เรื่องกลางๆ หรือเรื่องอะไรๆ ก็ตาม มันเป็นเพียงความกระเพื่อม
ของจิตเอง และในขณะที่มีอะไรมาสัมผัสเท่านั้น ถ้าหากไม่มี
อะไรมาสัมผัส โดยลำพังตนเอง ท่านเรียกว่า “สังขาร” ถ้ามีอะไร
มาสัมผัสท่านเรียกว่า “วิญญูญาณ”

นี่เราหมายถึง “สังขาร” ที่ปรุงอยู่โดยลำพังตนเอง ไม่มีอะไร
มาเกี่ยวข้องก็ปรุงขึ้นแยะๆ และดับไปพร้อม ปรุงขึ้นแยะดับไป
พร้อม เราจะเห็นได้อย่างชัดเจน ขณะที่จิต รวมตัวอย่างสนิทใน
ขั้นสมาธิ และขั้นปัญญาอันละเอียด

ความสนิทแห่งการรวมตัวของจิตนี้จะไม่มีการเกี่ยวข้อง
เลย เหลือแต่ความรู้ล้วนๆ ขณะที่ความรู้ล้วนๆ ทรงตัวอยู่อย่าง
นั้นเราเห็นประจักษ์ ไม่มีสองกับอะไร? ขณะที่จิตจะถอนตัว
ออกมาสู่สภาวะธรรมทั้งหลาย จะกลายมาเป็นจิตธรรมดา คือ
คิดปรุงได้นี้จะมีความกระเพื่อมตัวเอง แยะที่หนึ่งแล้วดับทันที
ว่างอยู่เช่นเดิมอีก ประเดี๋ยวแยะขึ้นอีก คือจิตปรุง เพียงแยะปรุง
ยังไม่ทันได้เรื่องได้ราวอะไรเวลานั้น เพียงกระเพื่อมเท่านั้น มันก็

รู้และดับไปพร้อม พอกระเพื่อมพับ มันรู้ทันเสียเพราะอำนาจ
ของ “สติ ที่ควบคุมอยู่ในขณะนั้น หรือพลังของสมาธิยังไม่คลาย
ตัวก็ได้ ที่นี้พอปรุงรสสองสามครั้งแล้ว จะดีขึ้นเรื่อยๆ ประเดี๋ยว
ก็รู้สึกตัวขึ้นเหมือนเด็กตื่นนอน

ที่แรกเด็กก็กระดุกกระดิก หลายครั้งหลายหนประเดี๋ยวก็ล้ม
ตาขึ้นมา จิตก็เหมือนกันมีความสงบ นี่พูดถึงขั้นสมาธิ ปัญญาก็
อยู่ด้วยกัน การพิจารณาต่างๆ ดังที่กล่าวมานี้ท่านเรียกว่า
“ปัญญา” เมื่อพิจารณาพอตัวแล้ว จิตจะก้าวเข้าสู่ความสงบ
และปราศจากความปรุง ความแต่ง ความก่อกวนอะไรทั้งหมด
ปรากฏอยู่แต่ความรู้ เพียงเท่านี้ก็มีรสมีชาติเต็มภูมิแห่งสมาธิ ที่
ควรจะชนะรสทั้งหลายได้อยู่แล้ว ความยินดีในความสงบนี้ก็ไม่
เคยอึดตัวเลย มีความดูดดื่มในความสงบเย็นใจอยู่เสมอ ไปที่
ไหน อยู่ที่ใด จิตก็เป็นรากเป็นฐานกับตัวเองอยู่แล้ว ใจสบาย
สงบ เย็น จึงต้องใช้ปัญญา พิจารณาเรื่องธาตุเรื่องขันธ์

สำคัญที่ความปรุงของจิต ปรุงขึ้นมาแล้วสัญญาจะหมาย
ทันที เหมือนว่าสังขารนี้ปรุงขึ้นมายื่นให้สัญญา สัญญาเป็นผู้รับ

ช่วงแล้วตีความหมายออกไปในแง่ต่างๆ จนไม่มีสิ้นสุดนั่นแหละ
ที่เราหลง เราหลงความสำคัญมั่นหมายของตัวเอง หลง “เงา”
ของตัวเอง ที่ออกวาดภาพไปเป็นเรื่องต่าง ๆ เพลินอยู่ทั้งวันทั้ง
คืน เพลินเพราะอะไร? โศกเพราะอะไร?

เพลินก็ดี โศกก็ดี เพราะ “เงา” ของจิตที่แสดงตัวออกเป็น
เรื่องเป็นราว เรื่องนั้น เรื่องนี้ เรื่องอดีต เรื่องอนาคต ที่เคยผ่าน
มาแล้วก็ดี ที่ยังไม่มาถึงก็ดี ยังไม่มีก็ดี มีแต่เรื่องของจิต ออก
กวาดภาพหลอกตัวเองทั้งสิ้น เราอยู่ด้วยความคิดความปรุง
ความวาดภาพต่างๆ ของตัวเอง เพลินและโศกด้วยความคิดปรุง
ด้วยความวาดภาพของตัวเองทั้งสิ้น ในวันเวลาหนึ่งๆ ไม่มีเวลา
ว่างจากการวาดมโนภาพหลอกกวนตัวเองเลย ปราชญ์ท่านรู้ทัน
กลมารยาของขันธท่านจึงไม่หลง

เวลา “สติปัญญา” หยั่งลงไปจริงๆ แล้ว ย่อมทราบได้ใน
ขณะนั้น ปกติจิตเป็นอย่างนั้นจริงๆ ดังคนไม่เคยภาวนา พอเริ่ม
ภาวนาก็ส่งจิตออกไปนอกกลุ่มอกทาง ไม่มีหลักยึด เช่น คำ
ปริกรรม มี “พุทโธ” เป็นต้น นั่งอยู่นี้ บางทีตาเหม่อมองอะไรก็ไม่

รู้ แต่จิตนั้นคิดและวาดภาพร้อยแปดพรรณนาไม่จับสิ้นลงได้ ใจ ก็หลงเพลินไปตามนั้น หรือเหม่อไปตามอารมณ์ของตัวที่ปรุง แต่งขึ้นมา หลงอารมณ์ของตัวเองนั้นแล มากกว่าจะตั้งใจ ภาวนา ฉะนั้นจิตจึงหาความสงบได้ยาก เพราะไม่มีสติควบคุม งานภาวนาพอให้จิตสงบได้บ้าง

เมื่อได้ใช้สติปัญญาในด้านสมาธิ ในด้านปัญญานี้แล้ว ถึง จะทราบชัดว่า อากาโรเหล่านั้นเป็นอาการที่ออกไปจากจิตแล้ว หลอกจิต ผู้ไม่มีสติปัญญาทันกับเหตุการณ์ หรือทันกับสภาพ เหล่านั้นใจให้มีความลุ่มหลงไปตาม จนหาความสงบเย็นใจ ไม่ได้ ทั้งที่ความมุ่งหมายเดิมตั้งใจภาวนาเพื่อใจสงบ อารมณ์ เครื่องหลอกนั้นๆ จึงทำให้เกิดความดีใจ เสียใจ เกิดความรัก ความชัง เกิดความโกรธ ความหงุดหงิดอยู่ไม่ถอย ไม่ว่าจะผู้ ภาวนา หรือผู้ไม่สนใจภาวนาเลย ทั้งนี้เพราะผู้ภาวนาก็ไม่ตั้งสติ รักษาใจตัวเอง ผลจึงเป็นบ้าไปตามอารมณ์พอๆ กัน นี่ชั่วราวตาบัว เคยเป็นมาแล้ว ไม่แกลังคุดอวดบ้าของตัวเองกับท่านผู้ใด

บางทีเรื่องราวผ่านมาแล้วตั้งก็ปีก็ตาม แต่เผอิญใจดวงที่
เหม่อลอยเที่ยวเสาะไปเจอเข้า ก็คิดปรุงเรื่องนั้นขึ้นมาอีก ถ้า
เป็นเรื่องที่เคยเสียใจ ก็มาเกิดความเสียใจในเรื่องนั้นเอง กลุ่ม
ขึ้นมาคิดฝันขึ้นมา ทั้งๆ ที่เรื่องนั้น ไม่ทราบมันหายไปไหนแล้ว
นี่ก็คือเงาของจิตหลอกจิต จนเป็นตนเป็นตัวขึ้นมา เป็นอะไร ก็
ตัวโกธ ตัวโลภ ตัวทุกข์ ตัวร้อน ตัวบ้า ขึ้นมาจาก “เงา” นั้นแล
จะเป็นตัวมรรค ตัวผล มาจากไหนกัน มรรคผลแบบนี้มีเกลื่อน
โลก จนจะหาทางไปไม่ได้โน่น

เพราะฉะนั้น การพิจารณาอาการของจิต จึงเป็นเรื่องสำคัญ
ที่ปัญญาจะต้องสอดแทรกตามให้ทัน เมื่อสติปัญญาตามทัน
แล้ว จิตคิดปรุงเรื่องอะไรก็ทราบว่าเป็นจากจิต ซึ่งกำลังจะออกไป
วาดภาพหลอกตัวเอง กำลังจะไปสำคัญมั่นหมายกับ รูป เสียง
กลิ่น รส นานาชนิด ใจก็รู้ทัน เมื่อรู้ทัน อารมณ์นั้นก็ดับไปทันที
ไม่เกิดเป็นตนเป็นตัว เป็นรูปเป็นร่าง เป็นเรื่องเป็นราวอะไร
ขึ้นมา เพราะสติปัญญาทันมันเรื่องก็สงบไป

สุดท้ายก็มาเห็นโทษซึ่งเกิดมาจากจิตนี้เป็นต้นเหตุโดย
ถ่ายเดียว ไม่ได้ไปตำหนิติ ชม รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส
อะไรทั้งสิ้น ใจย้อนมาเห็นโทษที่เกิดขึ้นภายในจิตนี้ ที่ไปหลอก
ตัวเองว่า “น่าชมบ้าง น่าตำหนิบ้าง น่าดีใจ น่าเสียใจบ้าง” ว่า
มันเกิดขึ้นจากจิตทั้งนั้น จิตนี้เป็นตัวชี้โก่ง ตัวมายา ตัว
หลอกหลวงมากทีเดียว ถ้าตามเวียนตามดูด้วยจิตตภาวนา จะ
ทราบเรื่องดี เรื่องชั่ว ต่างๆ ของจิตได้ดี จนอยู่ในเงื้อมมือเราหนี
ไม่พ้นแน่นอน

นี่แหละ วิธีพิจารณา “จิต” พิจารณาอย่างนี้

สุดท้ายสิ่งเหล่านั้นก็ไม่มีความหมาย ไม่มีอะไรสำคัญ มัน
สำคัญอยู่ที่จิตตัวหลอก หลวงนี้เท่านั้น จึงต้องพิจารณาตัวหลอก
นี้ให้ทันกลมารยาของมัน ด้วยสติปัญญา

การกำหนดต้องทำเหมือนจิตดวงนี้เป็นนักโทษทีเดียว ไป
ไหนต้องถูกควบคุมด้วยสติปัญญา จะคิดปรุงเรื่องอะไรขึ้นมา
สติปัญญาต้องควบคุมให้ทันกับเหตุการณ์ อากาณั้นๆ ก็ดับไป

เรื่อยๆ หนัก เบา ใจก็รู้อย่างชัดเจนว่า “ตัวจิตนี้แล เป็นตัว
นักโทษ” ไม่ใช่สิ่งอื่นใดทั้งนั้น

รูป ไม่ใช่โทษ และไม่ใช่สิ่งที่ให้คุณ ไม่ใช่สิ่งที่ให้โทษ เสียด
กลิ่น รส เครื่องสัมผัส ไม่ใช่ผู้ให้โทษ ไม่ใช่ผู้ให้คุณ เพราะไม่ใช่
ตัวโทษ ไม่ใช่ตัวคุณ จิตนี้เท่านั้นเป็นผู้ไปปรุง เป็นผู้ไปแต่ง ไป
หลอกหลวงตัวเองให้เกิดความดีใจ เสียใจ ให้เกิดความสุข ความ
ทุกข์ขึ้นมา ด้วยอำนาจแห่งอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากใจนี้เท่านั้น
สติปัญญาเห็นแจ้งเข้าไปโดยลำดับๆ แล้วก็ย้อนเข้ามาเห็นโทษ
ของใจโดยถ่ายเดียว ไม่ตำหนิตามสิ่งอื่นๆ ดังที่เคยเป็นมาอีก
แล้ว สติปัญญาจดจ่ออยู่กับจิตที่กำลังเป็นนักโทษอย่างเดียว ไม่
นานเกินกาล ต้องจับตัวนักโทษ คือ จิตได้ และหายห่วงโดย
ประการทั้งปวง

เอ้า จะคิดปรุงเรื่องอะไรขึ้นมาก็ตาม นั่นเป็นเรื่องของใจที่ว่า
ปรุงเสีย ปรุงข้าง มันเป็น “สังขาร” ออกไปหลอกตัวเองทั้งหมด
สติปัญญาก็รู้ทันทุกระยะ ที่นี้กระแสน้ำแห่ง “วิภูฏะ” นับวันเวลา
แคบเข้ามา สุดท้ายก็จับตัวนักโทษได้ แต่ยังลงโทษมันไม่ได้

กำลังอยู่ในขั้นวินิจฉัยใคร่ครวญเพื่อโทษของมัน จนกว่าจะมี
หลักฐานเหตุผลเป็นที่แน่นอน จึงจะลงโทษประหารมันได้ตาม
กระบิล “ธรรมาภิสมัย” นี้ถึงขั้นของสติปัญญาอันสำคัญแล้ว

ที่แรก อาศัยธาตุขันธ์เป็นที่พิจารณาชักฟอกจิตใจด้วยธาตุ
ด้วยขันธ์ เป็นหินลับสติปัญญา ชักฟอกจิตใจด้วยรูป เสียง กลิ่น
รส เครื่องสัมผัส เป็นหินลับปัญญา และชักฟอกจิตใจโดยเฉพาะ
ด้วย “**สติปัญญาอัตโนมัตติ**” ขั้นนี้ตามต่อนกันเฉพาะจิตอย่าง
เดียว ไม่ออกไปเรื่องรูป เสียง กลิ่น รส เพราะรู้เรื่องรู้ราว และ
ปล่อยวางหมดแล้ว ว่านั่นไม่ใช่ตัวเหตุตัวผล ไม่ใช่ตัวสำคัญยิ่ง
ไปกว่าจิตดวงนี้ที่เป็นตัวการสำคัญมาก เป็นนักโทษที่ลือนาม
ในวง “วิภูฏะ” นักก่อกวน นักยุ่งเหยิง วุ่นวายตัวเองอยู่ที่นี้แห่ง
เดียว

สติปัญญาค้นเข้ามา แล้วจดจ้องที่ตรงนั้น ไปที่ไหนก็มีแต่
จิตดวงนี้แหละเป็นผู้ก่อโทษขึ้นมา คอยดูแต่นักโทษคนนี้จะ
แสดงตัวอะไรออกมา นอกจากจะระวังนักโทษตัวนี้จะแสดงตัว
อะไรออกมาแล้ว ยังต้องมีปัญญาสอดแทรกเข้าไปว่า “อะไรเป็น

เครื่องเสียมสอน อะไรเป็นฉากหน้าฉากหลัง ของนักโทษนี้ จึง
ต้องทำโทษ ทุกจิตอยู่ตลอดเวลา คิดปรุงแต่เรื่องราวหลอกหลวง
อยู่ไม่ขาดวรรคขาดตอน เป็นเพราะอะไร

สติปัญญาขุดค้นเข้าไปที่ตรงนั้น ไม่เพียงแต่จะตะครุบ หรือ
ตีต้อน เฉพาะอาการของมันที่แสดงออกมาเท่านั้น ยังค้นเข้าไป
ในรวงรังของมันอีก มีอะไรเป็นเครื่องผลักดันอยู่ภายใน? ตัวการ
สำคัญคืออะไร? ต้องมีสาเหตุ ถ้าไม่มีสาเหตุ ไม่มีปัจจัย เป็น
เครื่องหนุนให้จิตแสดงออกมา จิตจะออกมาเฉย ๆ ไม่ได้

ถ้าแสดงอาการออกมาเฉย ๆ ก็ต้องเป็นขั้นธล้วน ๆ แต่นี้มัน
ไม่เฉย ๆ นี้ จิตแสดงอาการอะไรออกมา? ปรุงเรื่องอะไรออกมา
มันทำให้เกิดความดีใจ เสียใจ ทั้งนั้น แสดงว่ามันไม่ใช่อาการ
ออกมาเฉย ๆ มันมีเหตุมีปัจจัยพาให้ออก ให้เป็นเหตุเป็นผล
เป็นสุข เป็นทุกข์ ได้จริง ๆ ในเมื่อหลงมัน

ค้นเข้าไป ระยะเวลาที่เราเห็นจิตเป็นนักโทษแล้ว เราต้อง
พิจารณาปล่อยวางสิ่งภายนอกทั้งหมด ภาวระน้อยลงไป น้อยลง
ไป มีแต่เรื่องจิตกับเรื่องความปรุง ความสำคัญมันหมายถึง

เกิดขึ้นจากจิตโดยถ่ายเดียวเท่านั้น สติปัญญาหมุนตัวๆ อยู่ใน
นั้น สุดท้ายก็รู้ว่ามิอะอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้จิตคิดปรุงขึ้นมา ให้เกิด
ความรัก ความชัง ความโกรธ ความเกลียด เมื่อมิอะอะไรมา
ปรากฏใจก็รู้อันนั้น พอรู้อันนั้นแล้ว “จอมสมมุติ” ที่กลมกลืนกัน
กับจิตก็สลายไป ที่นี้ทำลาย “วิญญะ” ได้แล้วด้วยสติปัญญา จิต
ก็หมดโทษ กลายเป็นจิตที่บริสุทธิ์ล้วนๆ ขึ้นมา เมื่อปัญหา “วิญ
จักร” สิ้นสุดลงแล้ว จะตำหนิโทษจิตไม่ได้แล้ว ที่ตำหนิได้เพราะ
โทษยังมีอยู่ในจิต มันซ่อนอยู่ในจิต เหมือนกับใจผู้ร้ายหรือ
ข้าศึกเข้าไปหลบซ่อนอยู่ในอุโมงค์ใด ต้องทำลายอุโมงค์นั้นด้วย
จะสงวนอุโมงค์เอาไว้ เพราะความเสียดายนั้นไม่ได้

“อวิชชา” นี้เป็นจอมแห่งไตรภพที่เข้าไปแทรกอยู่ในจิต
ฉะนั้นจะต้องพิจารณาทำลายลงให้หมด ถ้าจิตไม่เป็นของจริง
แล้วจิตจะสลายไปพร้อม “อวิชชา” สลายตัว ถ้าเป็นของจริงตาม
ธรรมชาติแล้ว จิตนั้นจะกลายเป็นจิต “บริสุทธิ์” ขึ้นมา เป็นของ
ประเสริฐขึ้นมา เพราะสิ่งที่จอมปลอมทั้งหลายได้หลุดลอยไป
แล้วด้วยสติปัญญา

เมื่อสิ่งจอมปลอมอันเป็นสนิมเกาะแน่นอยู่ภายในจิต ได้
สลายตัวลงไปด้วยอำนาจของสติปัญญาแล้ว “จิตดวงนั้นแล
เป็นธรรมแท้” จะเรียกว่า “จิตแท้” “ธรรมแท้” ก็ไม่ขัดกัน เพราะ
หมดเรื่องที่จะมาคอยขัด ซึ่งเป็นเรื่องของกิเลสแล้วจะเรียกว่า
“รสแห่งธรรมขำนะซึ่งรสทั้งปวง” ก็ได้ ๑๐๐% เมื่อจิตเป็นธรรม
ล้วนๆ แล้ว ย่อมมีความ “อิมพอ” กับสิ่งทั้งหลาย ไม่เกี่ยวข้องกัน
อะไรทั้งสิ้นแล้ว เป็น “เอกจิต เอกธรรม” มีอันเดียวเท่านั้น ธรรม
แท้มีอันเดียว จิตเป็นธรรม ธรรมเป็นจิต พุดได้เท่านั้น

ขอให้ทุกท่านนำไปพิจารณา นี่แหละหลักความจริง
ของศาสนธรรม ที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนมาตั้งแต่ต้น จนถึง
วาระสุดท้ายแห่งการปรินิพพาน ความบริสุทธิ์ของพระจิตเป็น
ธรรมที่ซาบซึ้ง ทรงรู้ทรงเห็นมาอย่างเต็มพระทัย แล้วทรง
ประกาศธรรมนั้นสอนโลก ด้วยพระเมตตาอย่างเต็มพระทัย
เรื่อยมาจนถึงสมัยปัจจุบัน

ศาสนธรรมนั้น จะเรียกว่า “พระเมตตาธรรมของ
พระพุทธเจ้า” ก็ไม่น่าจะผิด เพราะทรงสั่งสอนโลกด้วยพระ

เมตตาจริงๆ เมื่อพวกเรานำธรรมที่พระองค์ทรงสั่งสอนนี้ไป
ประพฤติปฏิบัติอย่างถึงใจแล้ว จะได้เห็นสิ่งที่ไม่เคยเห็น สิ่งที่ไม่
เคยรู้ ซึ่งมีอยู่ภายในใจนี้โดยลำดับๆ จนเต็มภูมิของการปฏิบัติ
และรู้อย่างเต็มภูมิ พันทุกข์อย่างเต็มใจ ไม่มีอะไรเป็นเครื่อง
เกาะเกี่ยว เรียกว่า “ล้างป่าช้า” คือ ความเกิด ตายของจิตของ
กายโดยสิ้นเชิง หายห่วง!

เมื่อถึงขั้นนี้แล้วก็ไม่ทราบจะพูดอะไรต่อไปอีก เพราะหมด
สติปัญญาจะพูดต่อไปได้อีก ท่านนักปฏิบัติก็กรุณาปฏิบัติฝึกหัด
คิดค้นธรรมทั้งหลายจนหมดสติปัญญา เหมือนผู้แสดงที่จน
ตรอกนี้ แม้โง่แสนโง่ก็จะขอชม และอนุโมทนาด้วยอย่างถึงใจ เอ
วังฯ

(ถอดเสียงธรรมโดย www.luangta.com)

ที่มา: <https://youtu.be/gdePzmo0b4c>